

15.-23. XI 2018.
СУСРЕТИ SUSRETI
XXXV
ПОЗОРИШТА КАЗАЛИШТА
BRČKO DISTRIKT BiH БРЧКО ДИСТРИКТ БИХ

BILTEEN БИЛТЕН

1

OPET SE IMAMO ČIME POHVALITI!

Jakov Amidžić

Ove godine Susreti pozorišta/kazališta Bosne i Hercegovine u Brčko distriktu BiH održavaju se 35. put. Dakle, ove godine obilježavamo mali jubilej. Kada je davne 1974. pokrenut ovaj, tada najveći republički kazališni festival, mnogi su se u Sarajevu i u drugim velikim gradovima Bosne i Hercegovine čudili - otkud takav festival u tako malom gradu! Još više su se čudili kada smo ga uspješno obnovili 2002. godine. Nije bilo lako obnoviti Susrete u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine i mi smo tada naišli na otpore od strane nekih teatara i pojedinaca. No, sve to je prebrođeno, Festival ide dalje unatoč svim svojim problemima. Vraćen je ovom festivalu prijeratni respekt. Ja sam u cijelini zadovoljan radom iza sebe, radom svih koji sudjeluju u organizaciji ovog velikog festivala, ovog blagdana teatra u Brčko distriktu i cijeloj Bosni i Hercegovini. Brčko distrikt Bosne i Hercegovine je ponosan zbog toga.

Godine 2008. naš festival prerasta u regionalni. I toj pojavi su se čudili u cijelom Regionu. Bilo je to neminovno. U to vrijeme, kad je u svijetu započela kriza, došlo je i do velike krize bosanskohercegovačkog teatra. Iz ponude se nije mogao izabrati dovoljan broj kvalitetnih predstava. Nije to više mogao biti kvalitetan festival kao prije da je zadržao staru koncepciju. Malo je bilo predstava koje su zadovoljile naš osnovni kriterij a taj je da je riječ o predstavama na jednom od tri konstitutivna jezika u Bosni i Hercegovini. Očito su kazališta u Bosni i Hercegovini u krizi, no u krizi

je i cijela kultura u našoj zemlji. Srećom tako nije u drugim zemljama Regiona gdje je ta kriza manje došla do izražaja. Najbolje predstave iz Regiona su znatno poboljšale kvalitetu ovog festivala i učinile da on i dalje bude respektabilan ne samo u Bosni i Hercegovini.

Ove godine je i na tom polju došlo do promjene. Čak pet od osam predstava ovogodišnjeg Festivala su praizvedbe djela bosanskohercegovačkih autora! Najviše do sada. Ovaj put će se Stručni žiri Festivala naći pred teškim zadatkom da izabere najbolji dramski tekst na tom polju.

Ove godine, kada se naš festival održava po 35. put, a Selektor Festivala je iskusni kazališni djelatnik, Željko Mitrović, glumac i predavač na Dramskoj akademiji u Banjaluci. Mi iz organizacije Festivala se nikad nismo miješali u izbor selektora Festivala pa nismo ni u ove godine. Ja sam zadovoljan Selektorovim izborom. Ove godine ćemo od osam predstava vidjeti čak četiri predstave iz Regiona, tri iz Srbije i jednu iz Hrvatske. Selektor je tako predložio i mi smo to prihvatali.

Ove godine nas očekuje bogat prateći program, čak bogatiji nego prethodnih godina s niz promocija knjiga i časopisa i susretima s uglednim kazališnim djelatnicima. Također su tu i dječje predstave za škole u Distriktu.

Opet se imamo čime pohvaliti!

Neka Susreti počnu na vaše i naše zadovoljstvo!

SVE JE SPREMNO! NEKA SE ZAVJESA PODIGNE!

Razgovarala: Alma Kajević

Foto: Dejan Đurković

Rubina Sarajlić

Novembar u Brčkom u znaku je Susreta pozorišta koje publika sa radošću iščekuje. I ove godine, ako je suditi po najavljenim predstavama, očekuje nas kvalitetan festival.

Dani teatarskog praznovanja! Vrijeme kada je sve u znaku umjetnosti i teatarske energije koja prožima najsitnije dijelove naših bića. Sigurna sam da je ovogodišnja selekcija precizno birana prema propozicijama Festivala. One su vrlo jasne i njeguju domaći tekst ili tekstove koji su pisani na jednom od jezika tri naroda BiH. Na nama je da gledamo i uživamo u novim glumačkim kreacijama. Sve je spremno! Neka se zavjesa podigne!

Moto ovogodišnjih Susreta je "Praizvedbe - uprkos vremenu!". Od osam čak je pet praizvedbi?!

Prije nekoliko godina bilo je govora kako je selekcija Festivala sve teža jer kazališne kuće sve manje rade predstave domaćih autora te da iz tog razloga Festival blijedi po kvalitetu. Uprkos toj činjenici Susreti su svake godine iznjedrili najbolje što je bilo ponuđeno od kazališne produkcije. Postali su jedan od boljih festivala u BiH i regiji. Ove godine imamo veliki preokret kada je

u pitanju domaći savremeni tekst. Na opće iznenađenje u zvanični program je, od osam selektiranih predstava, uvršteno pet praizvedbi bh. autora. To je za mene opravдан moto Susreta i dovoljan pokazatelj da nije sve izgubilo smisao u ovoj našoj nesređenoj državi i društvu. Ako se nastave kretati ovim umjetničkim smjerom Susreti će živjeti vječno.

Susreti u Brčkom uvijek okupe zanimljive pozorišne produkcije. Smatrate li uspjehom to što istovremeno odgovaraju i ukusu publike?

Kažu da su ukusi različiti i da o njima ne treba raspravljati. Ali ono u što vjerujem jeste da ove godine imamo jednu teatarsku poslasticu kada je program u pitanju.

Susreti pozorišta u Brčkom su svake godine obogaćeni kvalitetnim pratećim programom. Slažete li se da publika voli direktnu komunikaciju sa učesnicima, pogotovo sa ličnostima koje su im dobro poznate iz pozorišta i sa malih ekranata?

Svake godine prateći program je bogat i raznovrstan. Mislim da ove godine vrlo hrabro prati takmičarski program, jer je baziran na savremene i svevremene dramske autore. Oni su na svojevrstan način obilježili bh. teatarsku scenu a predstavljeni su kroz kazališno/pozorišne dokumentarne izložbe, monografije, publikacije, promocije knjiga ali i našeg časopisa "Susreti". Neizostavan dio pratećeg programa su i dobro poznati Sustret(i) sa velikanima iz svijeta umjetnosti i teatrologije. Oni su kod naše publike izazivali veliko interesovanje svih prethodnih godina. Voden pozitivnim iskustvom nastojat ćemo i ove godine opravdati očekivanja naše publike.

Festival u Brčkom poklanja pažnju i djeci kvalitetnim predstavama prilagođenim njihovom uzrastu. Koliko je važno, od najmlađeg doba, djeci usaditi ljubav prema pozorištu?

Zaista se trudimo što veći broj dječijih predstava uvrstiti u naš program i takve prikazati našoj najmlađoj publici koja željno iščekuje svaku novu kreaciju. Ono na što stavljamo akcenat jesu prigradske škole ali nezapostavljamo ni gradske. Djeca iz ruralnih područja nemaju često priliku pogledati neku teatarsku izvedbu te smo za njih i ove godine pripremili dosta zanimljivih predstava. To je vrlo bitan iskorak kada je u pitanju kazališni odgoj djece. Smatram da djecu treba odgajati s namjerom da im kazalište ne izazove osjećaj moranja nego da postane neizbjegna potreba.

MEMORIJA POZORIŠTA

Piše: Sanita Jerković Ibrahimović

/13.11.2018./ Ciklusom Kazališno – pozorišno dokumentarnih izložbi u brčanskoj Galeriji započeo je off program 35-tih **Susreta pozorišta/kazališta Brčko distrikta BiH**

Direktor Susreta Jakov Amidžić, jedan od autora izložbe, naglasio je da je svrha izložbe da ljudi koji su ostavili jedan veliki trag u teatrolologiji južnoslovenskog bića ne budu zaboravljeni.

„I ove godine upriličili smo dvije izložbe, u kojima ćemo prikazati veliki broj teatrologa s ovih naših govornih područja u kojima se jezik razumije i u kojima se možemo normalno sporazumijevati. Nastaviti ćemo s tim i nadamo se da nećemo biti sami, tako da očekujemo da i veliki centri konačno krenu, kao što su već neki to uradili ove godine s obilježavanjem Šantićeve obljetnice, i s obilježavanjem obljetnica i svih ostalih ljudi koji su zaslužili da im se ime spomene u južnoslavenskoj teatrolologiji“, rekao je Amidžić.

Ovom izložbom u okviru pratećeg programa, kako je istakao drugi autor, prof. dr. Srđan Vukadinović, obuhvaćeno je 13 pisaca koji imaju značajan uticaj u kazalištu ne samo kao dramski pisci nego i kao romansijeri, poete, prijevodači, novelisti ili autori nekih drugih književnih formi.

„Ovo je u duhu nekog jubileja jer ove godine je 45 godina Susreta pozorišta / kazališta jer su prvi bili 1974. godine, odnosno ovo su 35. Susreti zbog one pauze od 1992. do 2001. godine kada nisu održavani. Večeras zapravo

imamo klasike koji su preživjeli svoje vrijeme. Funkcija klasika u književnosti, i uopće umjetnosti je da daje dijagnozu društvenog momenta u kojem je živio, ali to je aktuelno i u nekim kasnijim generacijama. Pa vidimo da imamo Hanibala Lucića autora „Robinje“, prve svjetovne drame na južnoslovenskom prostoru čijih je 465 godina, Šantićevih je 150 godina, Gundulićevih je 365 godina i tako dalje. Ovi pisci su značajni za nas jer su bili bitni za kazalište. Njihove predstave su se igrale, igraju se i danas, a osim toga mnogi od njih su bili i reditelji i producenti. Mnogostranost kazališnog djelanja svih ovih autora je tu prisutno“, dodao je Vukadinović.

Koordinator Programa u okviru ovogodišnjih Susreta Sandra Ikanović Jovičić, dodala je da je ova izložba produkt jednog dugogodišnjeg teatrološkog rada.

„Ono što je zanimljivo za ovu izložbu jeste da je njen akcenat stavljen na same autore, pošto je i sam Festival, odnosno program Susreta namijenjen regionalnim piscima i autorima. Ovo je svojevrsno priznanje u obljetnicama nekih od najznačajnijih dramskih pisaca, ali i pjesnika koji su se na ovaj ili onaj način našli na pozorišnim scenama. Ovdje je prikazana jedna historija pozorišta, ali ujedno i mogućnost da se podsjetimo svih tih nekih klasika“, rekla je Ikanović Jovičić.

Jedan od posjetitelja izložbe, Boris Marić, kao veliku ljubitelj pozorišta, istakao je da 35 godina Pozorišnih susreta nisu samo velika stvar za Brčko, već i mnogo šire. “Nadam se da će ovaj grad na kraju dobiti ono što zaslужuje, a to je profesionalno pozorište čemu svi težimo, pogotovo ljudi koji su u uskoj vezi s kulturom. Ovo su dani za nas koji zaista uživamo u teatru”, kazao je Marić.

Foto: Otisak.ba

Сликом и ријечју о 45 година постојања

Пише: Миљана Ђурђевић

Сусрети позоришта у Брчком започели су давне 1974. године, са прекидом од 1991. до 2001. године, да би 2002. године сусрети поново заживјели.

Аутори изложбе су професор Срђан Вукадиновић и Јаков Амицић, директор сусрета. Изложба је концептирана из четири цјелине: Посјетоци су имали прилику да се упознају са побједницима сусрета позоришта/казалишта у периоду од 1974. па све до данас, затим им је путем публикације представљен драмски свијет Рејхана Демирцића, позоришни пут Марије Црнобори и театрско сусретање Душана Ковачевића.

Говорећи на отварању изложбе професор Срђан Вукадиновић каже да је ова изложба у оквиру јубилеја Позоришта у Брчком и 70 година Душана Ковачевића, сигуно највећег живог драмског писца југодловенског региона без кога се историја сусрета не може писати. „Он је неко ко је са својим представама, а било их је седам, давао печат сусретима и оне су неко увијек биле у врху. Почело се са“ Клаустрофобичном комедијом „која је изведена 1988. године до прошлогодишње „Хипноза једне љубави“ која је била побједничка представа“, каже Вукадиновић.

Ту изложбу прати изложба о 35 сусрета који су се догађали протеклих 45 година, где смо, рекао је он, показали побједнике било појединачно или представе. Затим, ове године је вијек Марије Црнобори, југословенске драмске хероине и 30 година Рејхана Демирцића једног мајстора глумачког заната који је обиљежио једну епоху позоришта у БиХ.

Изложба је мјесто где посјетоци могу да се упознају са оним што су ови аутори оставили фестивалу, а шта фестивал значи са њима - јер без Душана Ковачевића се историја сусрета позоришта не може никако писати и он ће увијк бити тај који ће својим

драмским дјелом и драмским текстом обиљежавати овај фестивал. Уствари он је константа помоћу које и преко које ћемо упоређивати остале ауторе и остале представе, истакао је Вукадиновић.

Фестивал у Брчком је скоро легитимни наследник Стеријиних игара јер слиједи идеју и окупља најбоље представе из региона.

Ови сусрети ће се памтити прије свега по разноликости. Свака средина његује свој стил, карактеристике позоришног живота и овде се укрштају разноразни стилови, правци и рад људи на просторима бивше Југославије. За недељу дана можете видјети пресјек представа, амбиција, нових даровитих људи и значајно је то што људи из позоришног свијета воле долазити у Брчко, рекао је Ковачевић истичући да ће и даље настојати да буде присутан на фестивалу у Брчком.

Документарну изложбу четири и по деценије позоришне чаролије отвореном је прогласио градоначелник Брчког Синиша Милић.

„Драго ми је што смо у прилици да кроз отварање ове изложбе најавимо 35. Сусрете позоришта у Брчком. 45 година од почетка одржавања сусрета, 35 по реду сусрети је за наше просторе заиста вриједан јубилеј. Присуство господина Ковачевића је за нас посебна част и то говори о занчају овог фестивала“ рекао је градоначелник Милић.

Проглашавајући ову изложбу отвореном он је свима пожелио јеш много година сусретања овде у Брчком.

KAZALIŠNO-POZORIŠNI JUBILEJI NA SUSRETIMA

Srdjan Vukadinović, Jakov Amidžić

Već je postalo tradicionalno da se na Susretima pozorišta / kazališta organizuju kazališno dokumentarni temati izložbenog karaktera. Na trideset i petim Susretima organizovane su izložbe koje su tretirale četiri temata: Teatarsko susrijetanje Dušana Kovačevića je priča o najvećem živom dramskom piscu južnoslovenskog regiona i njegovom odnosu prema Susretima. Pobjednici Susreta pozorišta / kazališta donose priču o individualnim pobjednicima ovog Festivala (dramski pisci, reditelji, glumci, scenografi, kostimografi...). Dvije izložbe se bave kazališno dokumentarnim propitivanjem kazališnog hoda u vijeku Marije Crnobori, dok dramski svijet Rejhana Demirdžića obuhvata kretanje kroz njegov prostor imaginacije iskazane na scenski način.

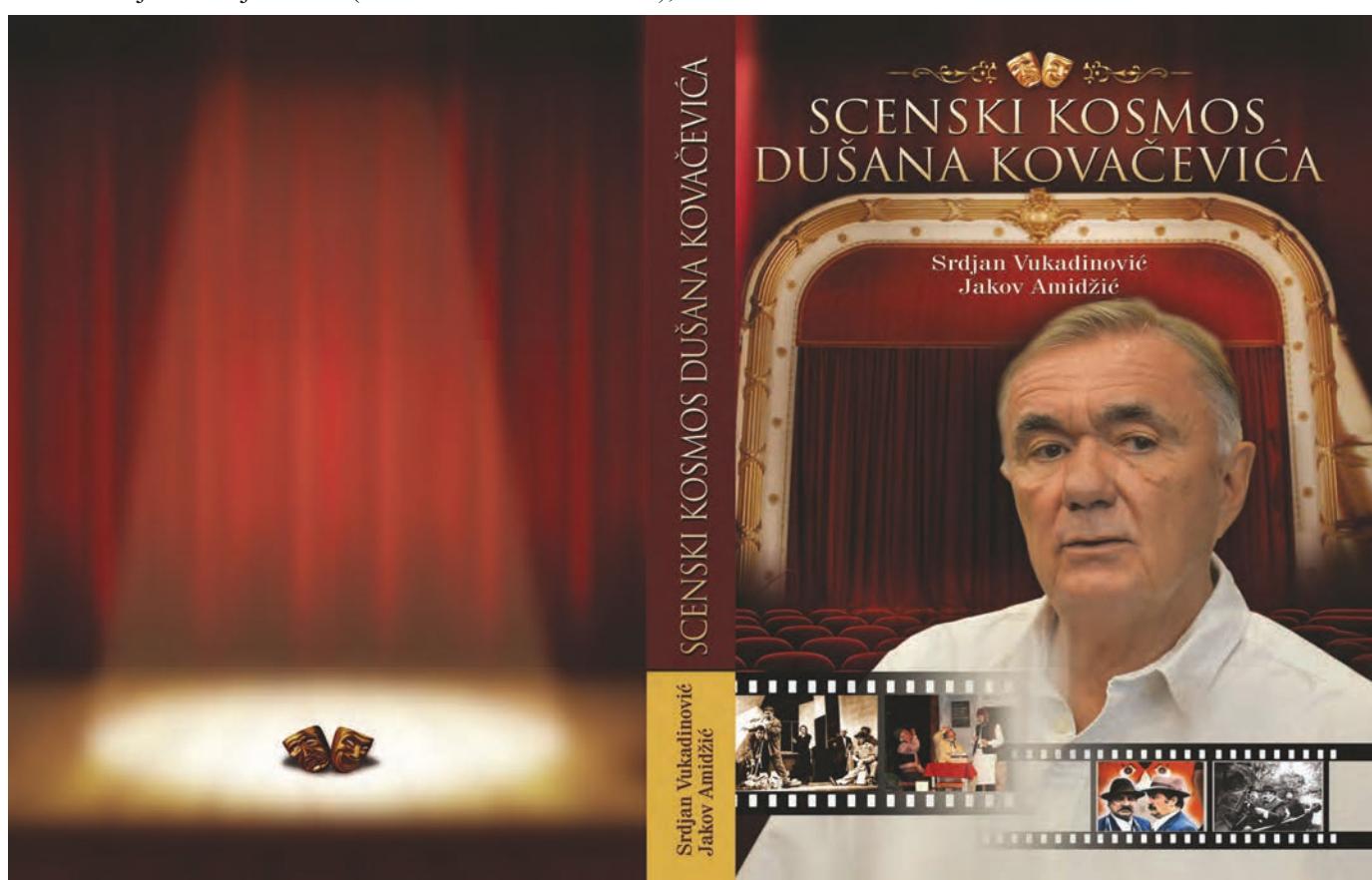
Predstave izvedene po tekstovima Dušana Kovačevića na Susretima pozorišta / kazališta BiH u Brčkom davale su poseban pečat festivalskim dogadjanjima. Kako svojom estetskom prepoznatljivošću, tako i angažiranošću.

Tokom trideset i pet Susreta festivalska publika je vidjela sljedeće predstave rađene po Dušanu Kovačeviću: „Klaustrofobična komedija“, u produkciji Narodnog pozorišta Zenica (22.10.1988. na SP Brčko) ; „Klaustrofobična komedija“, u produkciji Narodnog pozorišta Bosanske krajine Banja Luka (28.10.1988. na SP Brčko);

„Profesionalac“, u produkciji Narodnog pozorišta Bosanske krajine Banja Luka (13.10.1990. na SP Brčko); „Sveti Georgije ubiva aždahu“, u produkciji Narodnog pozorišta Republike Srpske (11.11.2005. na SP Brčko); „Generalna proba samoubistva“, u produkciji Zvezdara teatra Beograd, (28.11.2009. na SP Brčko); „Urnebesna tragedija“, u produkciji Narodnog pozorište Republike Srpske, Banja Luka (21.11.2015. na SP Brčko); „Hipnoza jedne ljubavi“, u produkciji Zvezdara teatra Beograd (19.11.2017. na SP Brčko); „Sabirni centar“, u koprodukciji NPRS Banja Luka i Pozorište Prijedor (20.11.2017. na SP Brčko).

U dvije predstave („Generalna proba samoubistva“ i „Hipnoza jedne ljubavi“), koje su rađene u produkciji Zvezdara teatra iz Beograda, Dušan Kovačević potpisuje i režiju.

Djela Dušana Kovačevića i sam autor svojim učešćem i prisustvom na Susretima pozorišta / kazališta u Brčkom doprinijeli su spajajući i povezivanju kontinuiteta Festivala, koji je u jednom trenutku bio prekinut. Ovaj autor i njegova djela tvore dio one perspektive neophodne za svaku ozbiljnu kritiku i daljnju postojanost Susr(ije)ta(nja) pozorišnih poslenika u „brčanskoj kazališnoj luci“.

GLEDAT ĆEMO PREDSTAVE SVEVREMENOG TRENUTKA S PRIMJESAMA BALKANSKOG DUHA

Piše: Ivana Pirić

Kao selektor XXXV Susreta pozorišta / kazališta BiH u Brčkom imali ste pred sobom ne tako jednostavan zadatak, odabratи najbolje od ponuđenih predstava, a prema propozicijama Susreta, s akcentom na dramske tekstove domaćih autora. Koliko ste imali prostora u svemu tome i što je na kraju prevagnulo?

Sama činjenica da su trideset i peti Susreti pozorišta / kazališta BiH u Brčkom, na neki način, slavljenički, obavezuje da se tradicionalno, novembarsko okupljanje pozorišnih stvaralaca u Brčkom, odigra na visokom profesionalnom nivou. Pošto čitav grad tih dana slavi pozorište i publika iz večeri u veče puni dvoranu u namjeri da uživa u prošlogodišnjoj produkciji, na selektoru je velika odgovornost da između želja i mogućnosti po subjektivno- objektivnim estetskim kriterijima predloži reviju značajnih premijernih izvođenja iz BiH i okruženja, a ako mu se i posreći, onda će to biti na radost svih. Zašto posreći? Zato što iz raznoraznih tehničkih i organizacionih razloga, nekada, niste u mogućnosti da upriličite susret publike sa svim raspoloživim predstavama iz regije, ali i to je deo pozorišnog života. Dobro je što brčanski festival svojim kapacitetima može da ide u korak sa najsvežijim pozorišnim produkcijama i što podržava i ohrabruje najnovije tekstove i njihove autore, što je još jedan pokazatelj da ima nade za one koji izlaze na „daske koje život znaće“. Kada su se prilikom finalnog vrednovanja predstava, sklapale kockice, i kada se kao činjenica ispostavilo da imamo praizvedbe, ne jednu, već pet napisanih od pet autora i više, jer su pojedini tekstovi nastali iz improvizacije i procesa rada čitave ekipe, onda dolazimo da saznanja da se pisci bore da ne spavaju i da njihov angažman pokreće druge, tj. čitav ansambl. Ono što je presudilo u selekciji predstava bili su kvalitativni parametri iz domena tematsko-idejnog okvira, rediteljskog koncepta, originalnosti, glumačkih dostignuća, ali i komunikacije kompletogn pozorišnog čina sa savremenim trenutkom... I naravno, treba razmišljati i o senzibilitetu publike koja je bitan učesnik na ovim susretima, u toj dugoj nedelji pozorišta.

Što ovogodišnji moto „Praizvedbe–uspkros vremenu!“ poručuje publici i koliko taj isti moto oslikava temu Susreta?

Prva ideja za moto je bila “Hormon sreće”, što je citat iz predstave koja će, sticajem organizacionih okolnosti, i otvoriti festival. Kada se desi dobra predstava, publika i akteri na sceni budu obuzeti izuzetnim zadovoljstvom, tako je od antičkih vremena do danas. Dobro pozorište sigurno ljude čini boljim. Hvala Bogu da ove godine imamo pet praizvedbi, do sada je to nezapamćen broj. Pet predstava koje će publika imati priliku da vidi

na festivalu koji neguje i podržava prvo i premijerno izvođenje domaćih tekstova iz prošlogodišnje sezone, su nas navele da u sloganu festivala bude termin praizvedbe. „Praizvedbe – uprkos vremenu!“ Praizvedba, kao nešto novo, stvaranje od početka. A drugi deo slogana inspirisan je onom izrekom koju koristimo kada hoćemo da objasnimo prilike u kojima živimo: „Da nije tužno, bilo bi smešno“, a znamo često da kažemo i suprotno. Živimo u vremenu izvrnutih vrednosti, u pravom smislu zlo i naopako, da je pravi incident kad nastane nešto iz sfere umetnosti. Kad pisac napiše dramski tekst, to neko treba da ceni i prihvati i usudi se na inscenaciju. Mnogo je lakše izabrati već viđeno i oprobano dramsko delo, gde će, uslovno rečeno, rizik biti sveden na minimum i ako postoji mogućnost da ne moraju da se plaćaju tantijeme, da se pisac upokojio odavno, to je već u samom startu olakšavajuća okolnost za onoga ko finansira predstavu, a danas je novac gravitaciona sila. Postavlja se pitanje, šta će biti sa nama ako nemamo našu priču, svežu priču koja će da nosi pečat vremena?

Koliko priče selektiranih drama korespondiraju s današnjim vremenom i društвom?

Direktna i indirektna veza postoji, počev od poremećenih porodičnih odnosa, preko istorijskih usuda i nepravdi koje su nam učinjene danas, sve do tog nesrećnog rata koji je obeležio naše živote i ostavio rane... Podstači

na razmišljanje i otvoriti pitanja, šta se to dešava danas? Ne potcenjivati publiku, držati je uvek u aktivnom stanju. To bi trebala da bude misija pozorišta, da bez obzira da li je reč o tragediji, drami ili komediji pokuša, makar na trenutak, da uvuče gledaoca u zagonetku smisla ljudskog postojanja koje se reflektuje na naše živote, sad – u ovom trenutku koji nije nimalo lak, na ovom civilizacijskom nivou koji kao takav se sve više udaljuje od ljudi, dobrih i čestitih... Na ovogodišnjem *Bitefu* u Beogradu moto je bio „Svet bez ljudi“ gde je publika imala priliku da vidi predstave koje su kao izložbe, šetate se i gledate predmete. Velika destrukcija je na delu, zdrave vrednosti postaju incident. Društvo je bolesno, samo kad pogledate idejni plan strukture vlasti po izbornom procesu, vidite da su vlastodršci vrednovali i smestili zdravstvo, sport obrazovanje i kulturu na poslednja mesta na lestvici. Ono što je najvažnije za jednu državu i narod, što ga čini i treba da ga održi, nalazi se, negde dole, pri kraju. Takva degradacija navodi teatarske ljude da progovore ili zaurlaju, nasmeju nas i rasplaću.

Hoćemo li imati priliku pogledati neke laganije predstave?

Stvaraoci sa ovih prostora ne mogu da pobegnu od našeg balkanskog duha i komike, pokušavaju da osvetle ono što nas muči, na način koji bi bio prihvatljiv kulturnoj publici. Imaćemo na programu poremećene porodične odnose u dve drame, jedna je iz zabitih Herceg – Bosne, a druga iz stana univerzitetskog profesora, koji uplivava u političke vode i trilerskim zapletom sklizne u sistem

laži koje zamagljuju istinu; tu je predstava u slavu pionira filma na ovim prostorima, na prostorima na kojima se bioskopi gase, istorijska drama o Hasanu Kaimiji koja je aktuelizovana, dva savremena komada koji u direktnoj komunikaciji sa publikom progovaraju iz ugla nemoćnih i isfrustiranih ljudi o društvu u kom ništa ne funkcioniše u kome se normalni (a što je još tragičnije, mladi ljudi) osećaju suvišnim i neprihvaćenim, na koje se nadovezuje i predstava o korupciji u pozorištu i mulju u kom se svi nalazimo, tako da odlazak ljudi sa ovih prostora postaje logična posledica. Biće predstava različitih žanrovske odredišta sa širokom pozorišnom lepezom od drame i komedije, preko burleske, groteske, društveno-angažovanih komada...

Koliko kazalište danas uistinu može progovoriti o teškoćama običnih ljudi?

U 21. veku smo i mi se nalazimo pred ambisom, u trusnom okruženju, gde naš život poprima nehumane dimenzije. Iako se svi zalažu „za bolji život“, shvatamo da smo daleko od njega. Srećan sam što i dalje tinja prkos pozorišnog esnafa i kreativnih ljudi koji poručuju: „nema povlačenja, nema predaje“. Ljudi se mobilišu, udružuju, prave koprodukcije, stvaraju predstave bez budžeta, istraživačkim i artističkim oružjem proizvode život na sceni koji svojom čarolijom daje nadu da ima svetla na kraju tunela.

DEMONI, VIŠTICE, LJUBAV I MNOGO TUGE NA „RAVNOJ PLOČI,,

Piše: Mladen Bićanić

„Svit je okrutan, a meni je najviše tribalo ljubavi. Neko ko će me razumit. Neko koga ću volit i branit prid drugima i kad je u krivu. Neko zeru bogat i zeru lip. Da mogu šnjim živit do kraja života..“ Uvodne su to rečenice prvog od dva monologa što ih ispovijeda Delfa, travarica, nevjesta – žrtva i majka – krvnica, a prije svega žena na samrti, glavna junakinja novog kazališnog komada „Ravna ploča „, dramaturga, redatelja ali prije svega dramskog pisca vrlo istančanog i osebujnog dramskog rukopisa i nerva Dragana Komadine, što je u Bosanskom narodnom pozorištu u Zenici prazvani početkom maja ove godine i, kao prva predstava natjecateljskog programa XXXV Susreta pozorišta / kazališta odigran sinoć u Brčkom. Taj prvi monolog sadrži sve ono što glavni lik osjeća, misli i doživljava u svom dotadanjem životu, neuvijeno nam ocrtava njenu iskonsku potrebu i potragu za ljubavlju, ali ni ona, kao travarica, ne može si mnogo sama pomoći jer, kako kaže, „ za ljubav nema trave. „U svom drugom monologu, - Delfa je jedini lik u komadu koji nam se direktno obraća sa pozornice i dozvoljava nam da ušetamo, neposredno preko rampe, u njen život pun patnje i bola, ona će oslikati i bitne odlike svijeta u kojem živi, prvi put naznačiti obrise i veličinu tuge kroz koju je prošla, i, gotovo s rezignacijom, poentirati: „Nije sve Božje davanje, ima nešto šta je ljudska zloba i mržnja.“

U te nestvarne i nedohvatne predjele ukotvljene „ni

med javom ni med snom“ u ta zamagljena prostranstva neuzvraćene a tako žudjene ljubavi i osvijedočene i doživljene tuge, patnje i bola, smješta Komadina svoje junake, jasno ih profilirajući jezikom, porijeklom, statusom. „Ravna ploča komad je o ženi koja je u pokušaju da potisne vlastite mračne tajne nasilno sagradila jedan sociopatski mikrosvijet u kojemu nema mjesta za druge. Taj autoviktimizirajući okvir je zapravo izravna referenca na našu postratnu zbilju u kojoj Žrtva u nemogućnosti da dobije emotivnu i pravnu satisfakciju za zlo koje joj se dogodilo inzistira na nepreradjenoj traumi i postaje presudan moralni arbitar u društvenim procesima, čijim uslugama vješto manipuliraju domaće političke elite, promovirajući ih u „ključne“ graditelje bolje budućnosti. Strašno je samo što put u „bolju“ budućnost (ne) svjesno implicira osvetu, a time i nove žrtve. „Tako o svom novom tekstu autor, dodajući mu neka nova značenja i vežući ga za aktualnu društvenu zbilju.

Predstavu je režirala Lajla Kaikčija, to je njen drugi susret sa nekom dramom Dragana Komadine, scenografiju i kostimografiju potpisuje Sabina Trnka, scenski pokret Thomas Steyaert a muziku Igor Kasapović. Upravo koreografija i glazba, uz odlično riješeno svjetlo, ono su vezivno tkivo što se savršeno sprepleće sa igrom vrlo nadahnutog i predanog glumačkog ansambla u tvorbi ove po formi male, komorne, ali po dometima vrlo uspjele kazališne storije.

Kaikčija izvanredno osjeća ono što Komadina piše: njegov opori, suhi realizam i gotovo na trenutke naturalističke prizore obavijene magijskim i mitskim velom, narodnim predanjem, skriveni u arhetip i gotovo već zaboravljeni i zagubljeni govor sa ruba civilizacije na kakvu smo navikli i u kojoj živimo oblikuje snažnom i upečatljivom scenskom slikom, sve je tu na svom mjestu, ništa bitno se ne gubi iz vida, suvereno se kreće kroz grube krhotine života kako ih pisac donosi, ali uvijek pronalazeći u toj surovosti i grubosti iskru poetskog, lirskog, tračak nade i želje za životom, ma kako on nemio bio. Ta „ljudska zloba i mržnja“ oko kojih se pletu sve niti tog vrlo dobro i precizno skrojenog komada, iz predstave će progovoriti postupno, gotovo neprimjetno, lagano se šireći poput zločudne bolesti dok ne zavladaju pozornicom – oni su klica u kojoj se krije mračna obiteljska tajna koju otkrivamo na samom kraju. Sve se dogadja u nekoj van vremena i prostora izmjешtenoj zabiti koja, duduše, posjeduje svoju geografsku odrednicu, no ona nije ono što dramu određuje i uvjetuje, njeni junaci – patnici – krvnici i žrtve mogući su svugdje, u ruralnim vukojebinama kao i u urbanim slamovima, u velegradu i metropoli, kao i u najmanjem selu. No ovdje to ruralno dozvoljava redateljici iskorak u neke druge svjetove bliske tom podneblju; ovdje se prirodjena sraslost i srođenost sa ritualnim, obrednim običajima i navadama, dakle onim što je preddramsko, onim što je bogato mitom, legendom i predajom, kao počelom i izvorom dramskog i teatra uopće, a tragedije napose, savršeno uklapa u ponašanja likova i dozvoljava nam da se bez ostatka stopimo sa njima, proniknemo u njihove živote, sADBINE, postupke, prepoznamo se u njima mada to sebi nikada priznali ne bi. Dragan Komadina piše tečno, njegovi junaci su od krvi i mesa, poetska je to, intimna i topla drama, sva optočena metaforom o svijetu koji je nekada u pradavnoj dobi zamisljan kao ravna ploča – mada bi se i danas našlo onih koji u to još uvijek vjeruju – drama je to rodjena iz duše i sklupčana u duši što se prostrla po toj ravnoj ploči i uvlači nas u sebe svojom magijom, kazališnom iluzijom i čarolijom što ga u sebi nosi jedino teatar.

Naravno, glumački ansambl, jer Komadina zna kako pisati za glumca, a Kaikčija ih nenametljivo vodi u tom prožimanju sa idejom i duhom predstave, ključ je uspjeha tog kazališnog projekta: Gordana Boban suvereno se kreće osvajajući prostor intime, straha i tajne te nesretne žene sa kraja svijeta, lude od zaljubljenosti u vlastita sina i očajna zbog zlog čina kojim ga je osudila na svijet mraka, odličan je Nusmir Muhamrević u vrlo zahtjevnoj roli slijepog mladića koji postupno otkriva svoju prošlost ali i svijet koji doživljava nekim samo svojim, šestim čulom, vrlo su dobro uigrani i općoj atmosferi i duhu predstave odani Robert Krajinović kao doktor Rafo, stranac koji govorom i ponašanjem unosi dašak velikog svijeta u taj osamljeni kutak Bogu iza ledja, pomalo smušeni maestro Mijo Predraga Jokanovića, autoritarni otac i svekar Muhamed Bahonjić i svijetu neprilagodjeni i oču potčinjeni Markan Zlatana Školjića. Mala, komorna predstava, velike snage i puna kazališne energije i magije.

KONTRAPRODUKTIVNOST PRETRJERANE BRIGE I „RAVNA PLOČA“

Piše: Srdjan Vukadinović

Dušebržništvo je nešto što je kontrapunkt u rukama onih koji vladaju ili imaju određenu moć uticaja. U bilo kojoj zajednici ili sistemu: porodici, kvartu, selu, gradu, društvu. Ono može da bude prirodno stanje, a može i nametnuto. Spolja ili iz nekih kalkulantskih razloga. Ako je briga za bilo čime, a pogotovo za njegom i odgajanjem slijepog sina, kao što je slučaj u predstavi „Ravna ploča“ zeničkog Bosanskog narodnog pozorišta, otišla toliko daleko da se vremenom pretvara u svojevrsni agens koji djeluje kontraproduktivno na stanje svijesti i duha, razlozi mogu da budu višestruki. Pored želje i nastojanja da se pruži svesrdna podrška onome o kome se nastoji ili želi brinuti, mogu biti i revanšističke prirode koja u svakom slučaju na kraju ne proizvodi (ne)željeni efekat. Mnogo poniženja i zla je nanijeto Delfi (Gordana Boban) u životu i njena reakcija je bila samoizoliranost od svijeta u zabitom hercegovačkom selu. Jedinu komunakaciju sa svijetom ostvaruje preko mentalno ograničenog lika, što ukazuje na retardiranost šireg društvenog komunikološkog konteksta u društvu u nekim novim vremenima i novom milenijumu.

Koliko god istinski i organski ne vjeruje u odnose koje je prema okolini izgradjivala, Delfa poslednjeg dana života na samrtnoj postelji još uvijek nastoji da opravda svojevrsni „dril“ koji je sama „kreirala“ u autentičnom kućnom pritvoru. Bizarnost i pogubnost prevelekog dužebrižništva na jednoj strani, a na drugoj borba sa vlastitim doživljenim poniženjem kontraproduktivno djeluju. Stvaraju model ponašanja kod onoga na kome je sve to primjenjivano koji je još rigidniji i fundamentalniji. Jer, se nadograđuje nekim novim momentima koji multiplikuju takvo stanje.

Protagonisti zerničke predstave koja je veoma efektna u sceničnom i doživljajnom poimanju prezentovanog pokazuju kroz priču Dragana Komadine i režiju Lajle Kaikčije da svi, negdje, paralelno žive Delfin život(e). Svima se nešto dogodilo u životu i prošlosti zašto se i ponašaju slično glavnom liku u predstavi „Ravna ploča“. Specifična scenografska i kostimografska rješenja u predstavi dočaravaju autentičnost dužebrižništva i zabitosti, i porodice i društva.

KAD SE VIDI DUŠA

Piše: Nikola Šimić Tonin

Izvedbom predstave "Ravna ploča" Bosanskog narodnog pozorišta Zenica u Brčkom su otvoreni 35. susreti kazališta / pozorišta Bosne i Hercegovine.

Predstava govori o sudbini žene u tradicionalnoj, konzervativnoj sredini koja se ne uklapa u norme što ju je obilježilo i udaljilo od ljudi. Također, govori i o prevelikoj majčinskoj brizi i ljubavi čiji učinci nisu uvijek dobri za dijete.

U predstavi autora Dragana Komadine i u režiji Lajle Kaikčije, glavnu ulogu tumači prvakinja Kamernog teatra 55 Sarajevo Gordana Boban uz zeničke glumce Nusmira Muharemovića, Roberta Krajinovića, Muhameda Bahonjića, Predraga Jokanovića i Zlatana Školjića, priopćeno je iz Službe za odnose s javnšću BNP Zenica. Zalud sva kazališna naobrazba ako se u glumi ne vidi duša, ako nije data, donesena kroz lik. Ako nema duše, nema oduhovljena lika. A ovoj predstavi ima duše, ima je do boli. Ova se predstava ne pamti, ova se predstava boluje. Toliko emocija. Zgusnutih, teških, dovedenih u naboju oživotvorenih riječi do puknuća, savršenstvom teksta. Od Komadine do dramske komadine – gromade dramskog štiva.

Raznih trava ima, koje vidaju – liječe ovo / ono... Glavna junakinja s pravom se pita ima li trava za ljubav. A što ako ljubav nema mjere. Što ako je ljubav slijepa pa oslijepi najmilije, ako se izgubi granica, ako se pređe, tragom one Miljkovićeve, ubi, unakazi prevelika ljubav. Nežive ove i ovakve tragedije ukameniti pustopoljanama Duvna – Tomislav Grada. *Bogu iza nogu*. Na žalost žive i to nama pred očima, nama pored očiju slijepim. Žive u susjedstvu. U neboderima. U zgradama. Saznamo za njih

kad se objelodane u Crnim kronikama.

Predstava je ovo neupitno za malu scenu, svako i najmanje udaljavanje od publike šteti je.

Toliko je slojeva u ovoj predstavi. Slojevita predstava. Modernost glazbe. Znalost tradicijske kulture. Govor gluhog kola. Glazbeni efekti. Govor. Jezik. Idiom. Iakovica - Pun pogodak. Malo je znano kako se ikavica govori ne samo na jugu BiH, već su je govorili i govore i Hrvati i Bošnjaci u Srednjoj Bosni.

Neke od najljepši svojih stihova Musa Ćazim Ćatić napisao je na ikavici.

Utvare daju štih predstavi. Likovi naših strahova. Donesena atmosfera. U tom kraljestvu bez sunca. Prozor u svijet prekriven. Onako kako se u tim krajevinama prekrivaju prozori kada netko umre.

Ima li uopće svijeta izvan njegovoga svijeta mraka – pita se glavni lik.

Toliko je humorističnog u ovom štivu, a nikome nije do smijeha.

Monolog majke, na tragu antičkih tragedija. Poentiranje predstave otkrivanjem teške i bolne tajne koja je razdire. Često otkrivena tajna olakša dušu. Duša majke još je čemernija. Teža. Ništa je olakšalo nije. Gorda Gordana u ulozi majke. Na ponos joj ova uloga. Pamtit će je i po njoj. Predstava nema slabog mjesto. Na otvaranju „Susreta“ visoko je podignula vrijednosnu ljestvicu.

Što tek reći za lik doktora. Trebala bi čitava jedna psihanaliza. I za kraj, na kraju, tragom spomenutoga u predstavi, glazbenoga i ljudskoga osobenjaka Tome Bebića:

Časmo na ovome svitu čovik se upita!?

SVAKI RADIKALIZAM, MAKAR SE RADILO I O MAJČINOJ LJUBAVI, VODI U FUNDAMENTALIZAM

Razgovarala: Danijela Regoje

Bosansko narodno pozorište Zenica prethodne dvije godine odlazi sa Susreta sa nagradama za najbolju bh predstavu: „Prodor na Zapad“ i „Moja fabrika“. Interesantan je podatak da ste vi autor teksta za „Prodor na Zapad“, a da je, takođe, Lajla Kaikčija radila režiju. S ozirom na uspjeh te predstave, ne samo u Brčkom, jeste li imali veću odgovornost kada ste radili „Ravnu ploču“?

Ne bi rekao odgovornost, jer je „Ravna ploča“ nastala puno prije našeg zadnjeg uspjeha s „Prodorom na Zapad“ na Susretima u Brčkom. Naime ovaj sam komad izvukao iz dramaturške škrinjice i poslao ga kolegici Lajli Kaikčiji. Napisan je barem prije desetak godina i za razliku od „Prodora na Zapad“ nema tu društveno-angažiranu dimenziju.

I ovog puta napisali ste jednu kamernu, intimnu priču. U fokus ste stavili odnos majke i sina, oni žive u svom mikro kosmosu, s obzirom na činjenicu da je sin slijep. Jeste li ideju imali u nekoj realnoj priči ili je sve plod piščeve mašte?

Dramski tekst prati posljednji dan u životu majke koja živi sama sa slijepim sinom u zabitom hercegovačkom selu, na obroncima Vran planine. Pogođena raznim životnim nedaćama, ona je izabrala samoću i izoliranost, podižući sina u jednom paralelnom svijetu gdje mu je njezina riječ jedini zakon i put. Najstrašnije od svega jest spoznaja s kakvom je ljubavlju i povjerenjem mladić spreman slijediti i vjerovati majci. Riječ je zapravo o posljedici, odnosno emocionalnom učinku svakog modela bezgraničnog povjerenja i vjerovanja općenito, kao put u svaki dogmatizam, zasljepljenost i nemogućnost preispitivanja bilo misaonog, nacionalnog ili vjerskog koncepta. Ironično, ali i posve opravdano, jest što zatočenik, odnosno slijepi mladić, taj zatvoreni svijet doživjava prostorom pune slobode i sigurnosti, jer na idejnom planu ovdje nije riječ o čudnoj majci i slijepom sinu, nego o nama koji svakodnevno pristajemo biti izmanipulirani i manipulirati drugima – sve dakako za njihovo dobro!

Složiće se da se ova predstava može posmatrati i kao komad o sudbini žene u tradicionalnoj, konzervativnoj sredini, koja se nije uklapala u norme što su je obilježile i udaljile od ljudi?

To udaljavanje, koje navodite, jest zapravo njezin izbor. Svojevoljna izolacija jest odgovor na strašnu nepravdu koju je doživjela na početku braka. Ona je donijela pogrešnu, duboko (auto)destruktivnu, ali naglasak je da je to ipak njena odluka. Samim tim mora preuzeti i odgovornost za svoj postupak, odnosno sada na kraju

Dragan Komadina

života suočiti se sa strahotom vlastitog izbora i priznati sve sinu. U najkraćem „Ravna ploča“ je drama o ženi koja je u pokušaju da se izbori s vlastitim poniženjem, sagradila jedan bizarni i, osobito za sina, pogubni mikrokozmos, uvjeravajući ga da je to zapravo najbolji od svih mogućih svjetova.

S druge strane, ovaj komad možemo posmatrati i kao priču o majci, čija prevelika briga i ljubav i nisu dobri za sina. Ta pretjerana briga često je i kontraproduktivna?

U pravilu je kontraproduktivna. Ovdje postoji neskriveni autoviktimizirajući okvir kao izravna referenca na našu postratnu zbilju u kojoj Žrtva u nemogućnosti da dobije emotivnu i pravnu satisfakciju za zlo koje joj se dogodilo inzistira na neprerađenoj traumi. Ipak, nema ništa neprirodno i neobično da poput junakinje ovog komada pokušavamo potisnuti i puno benignije traume od one koju je doživjela naša Delfa. Ali, kada kao odgovor izgradite jedan sociopatski mikrosvijet u kojemu nema mesta za druge, u kojemu je vaš dijete nije samo jedinac koji raste sa samohranom majkom, nego se pretvara u suzatočenika, u mlado stvorenje koje ni krivo ni dužno služi kaznu na koju ga je majka osudila, onda cijeli komad konotira kakvoj antičkoj tragediji, gdje razmjere krivnje i osvete sežu do ekstrema.

Predstava je specifična i po govoru. To je tipični govor Tomislavgrada. Je li ta krševita Hercegovina, ta udaljenost od „svijeta“ neka vrsta metafore za njihove živote? Ima li simbolike i s odabirom mesta dešavanja?

Taj mi je se spoj krša goleti i krša s jedne, te škrtilih pašnjaka i rijetkih pojasa šume s druge strane, odavno usjekao u nekakvu arhetipsku sliku surove ljepote tog

IZBOR POJEDINCA JE DA LI ĆE ŽIVJETI SVJESTAN SREDINE ILI U NEZNANJU

Razgovarala: **Dejana Krstić**

dijela moje Hercegovine, pa se bez pretjerivanja može reći kako je u mom dramskom imaginariju prostor porodio priču. Tako je iz tog, gotovo starozavjetnog tla, izrasla jedna mjesna Medeja, pa je u govoru likova bilo posve prirodno zadržati i tu autohtonu ikavicu, kao jedan dragocjen sociolingvistički stil. Istodobno, ikavica, kao prilično rijetko rabljeni govorni izričaj na našim scenama, odraz je jedne dijalektalne ljepote i naše jezične raznolikosti.

Meni se ova priča čini kao neka antička drama, a i sam naslov je vrlo simboličan „Ravna ploča“, ali ja bih dodala i prazna, koju sin, nakon smrti majke, mora sam ispisati?

„Ravna poča“ implicira mogućnost da smo u smislu zaštite ljudskih prava, postali jedno užasno regresivno i zaostalo društvo, u kojem nas nemogućnost da uspostavimo bilo kakav društveni konsenzus i uspostavimo zajednički sustav moralnih vrijednosti, nerjetko dovodi u poziciju da se svetimo vlastitoj djeci uskraćujući im normalan razvoj. Naslov drame nije samo majčin očajnički pokušaj da na samrti utješi sina, da je svijet ravno i idilično mjesto prilagođenog slijepcima, nego je i podsjećanje kako svaki radikalizam, makar se radilo i o majčinskoj ljubavi, nužno vodi u fundamentalizam. U prazninu o kojoj govorite. Jer svaka isključivost zaziva uništenje drugog i drugačijeg. Istodobno, kako ste to sugerirali, to je ploča koju mladi Gabrijel tek treba ispisati.

Kako ste Vi doživjeli ulogu ljekara koju tumačite?

Bilo mi je zadovoljstvo raditi na ovoj predstavi, prvenstveno jer sam vjerovao u ovaj tekst. Što se tiče mog lika, to je alkoholičar, bivši veliki uživalac u nikotinu, koji je iz male sredine otisao u svijet i ponovo se vratio. On je kao neki antipod dotadašnjoj atmosferi u predstavi. Unosi i izvjesnu dozu duhovitosti, komike, ritam se promijeni malo sa ulaskom doktora u scenu. On je na neki način isto čovjek iz sredine iz koje su i glavni likovi i tu vidimo neki sraz između ruralnog i obazovanog dijela, među karakterizacijom likova.

Koliko u stvarnom životu susrećemo takve ljude kao što su glavni likovi ove predstave? Ljude koji ne vjeruju u medicinu, koji se izoluju u svoj svijet.

Uvijek volim da kažem da smo zemlja u kojoj ljudi kad ih nešto zaboli, vole da idu da im neko napiše zapis, a ne da idu kod doktora. To je nešto možda duboko

Robert Krajnović

ukorijenjeno u našoj tradiciji. Na ljudima je koji su obrazovani, koji imaju priliku da šire svoje vidike mentalne i kulturološke, da daju neki svoj mali doprinos za boljši napredak sredine, a tih srazova će uvijek biti i bilo je, to je neminovno.

Ko je, po Vašem mišljenju zapravo srećnija i spokojnija osoba? LJekar koji je obrazovan i prošao mnogo toga, a opet alkoholičar i ovisnik o nikotinu ili Gabro, kojeg je majka cijeli život štitila od spoljnog svijeta?

Ima ona izreka „Neznanje je blagoslov“. U smislu da što manje čovjek zna, da je možda malo i srećniji, da uživa neku vrstu zaštite od svih nekih stvari koje mu prijete na nekom životnom putu. Sa druge strane, u čovjekovoj prirodi je da istražuje i da traži odgovore. Tako da je možda to pitanje, da li je bolje biti svjestan sredine u kojoj jesi i nositi breme svih problema i boriti se sa tim ili biti nesvjestan cijele situacije oko sebe i na neki način pragmatski možda lakše proći kroz život, izbor pojedinca svakog ponaosob.

Predstava se u Brčkom igra prvi put, Vaši utisci?

Predstava je nastala ove sezone, igrali smo je do sada samo u matičnoj kući, a nadam se da će biti i prilike da je igramo i u drugim gradovima u BiH. Sve u svemu bilo je zadovoljstvo raditi na predstavi, nadam se da će imati dug život.

IZVEDBA OVE PREDSTAVE U BRČKOM JE SKROZ DRUGAČIJE ISKUSTVO

Razgovarala: Sanita Jerković Ibrahimović

Gordana Boban

Vidjeli smo i čuli, uloga jedne žene koja može biti naravno i ova sadašnja, a koja vuče korijene iz naše prošlosti. Uloga koja Vas vodi cijelo to vrijeme od nekog postupnog razumijevanja stvari do otkrivanja jedne strašne tajne.

Rekla bih da žena, i onda i sada, može da ima ovakvu i vrlo sličnu sudbinu. Nije bitno pitanje vremena nego je bitno pitanje mentalnog sklopa, jesmo li civilizacijski napredovali ili nismo. To se događa, sigurna sam i sada, i to ne samo kod nas već u cijelom svijetu. Dobro to znamo i ovo je komad koji progovara baš o tome koliko je žena u podređenom položaju u odnosu na muško, starije, ono koje je prvo na svijet došlo. O tome zapravo govori ova tragična priča.

Vrlo je zanimljiv jezik predstave.

Ono što je mene posebno radovalo je da će igrati na tom ikavskom. To je moje podneblje jer ja sam Livanjka, a ovo je Duvno. Mi smo komšije i radovala sam se jer nije česta pojava u teatru da govorimo na nekom dijalektu ili nekom lokalnom jeziku. Bilo mi je dragoo i zanimljivo, a mislim da je i publici bilo dragoo da čuje nešto drugačije.

Da li Vam je i koliko uloga Delfe bila zahtjevna?

Svaka je uloga na svoj način zahtjevna. Delfa je žena koja je zaista imala tragičnu sudbinu. I uvijek je teže igrati zahtjevnije žene koje su prošle kroz golgotu od nekih mladih dana na ovamo. U njenoj biografiji smo pretpostavili da je neko siroče koje je odgojila tetka i baba Božica. Kojoj je u životu najviše falilo ljubavi, što ona eksplisitno i kaže u jednom od svojih monologa. Tako da

istraživati i tražiti tu vrstu psihologije ličnosti ili sudbine nije nikad lako. Ali je bilo lako raditi sa kolegama u Zenici. Svi ti ljudi su pomogli da napravim ovo što sam večeras pokazala.

Vi ste gostujuća glumica u zeničkom pozorištu. Koliko često inače imate priliku da igrate u pozorištima u drugim gradovima?

Vjerujte da su ovo, da se našalim, izuzetno rijetki petki. Ali govorim istinu i svaka čast Zeničacima, koji su među rijetkim koji i dan danas drže otvorena vrata, ne samo za glumce iz drugih teatarskih kuća i gradova, već i za dramaturge, redatelje, sve pozorišne radnike. Divim im se i mislim da bi bilo zgodno kada bi svi teatri širom BiH slijedili njihov primjer. Jer vrlo je važno da jedni s drugima razmjenjujemo i profesionalno i ljudski naše živote i sudbine, da sarađujemo jer nas to na kraju krajeva obogaćuje.

Da li Vam je večerašnja izvedba bila išta drugačija od prethodnih koje ste imali?

Bila je drastično drugačija jer ovu predstavu igramo na hinter bini zeničkog Narodnog pozorišta gdje je publika s nama na sceni. Tako da je ovo bilo potpuno drugačije iskustvo. U Zenici smo vrlo intimni sa publikom, a ovdje nam je bilo kao da smo na nekom stadionu. Tako da nismo mogli glasnije jer sve što bi prelazilo neku glasnoću bi narušilo intimu i težinu unutar ovog kućerka u negdje nekom planinskom selu okolo Duvna. Pokušali smo koliko je moguće da to izbalansiramo, da se ne izgubi ta vrsta tog kamernog, zatvorenog i mračnog ozračja.

NEKA NAMA NAS, PA MAKAR NAS I NESTALO

Piše: Suvad Alagić

Čini nam se da je selektor ovogodišnjih 35. Sureta BiH pozorišta/ kazališta u Brčkom prof. Željko Mitrović s pravom odabrao predstavu „Ravna ploča“, Bosanskog narodnog pozorišta, Zenica, da na najljepši ali i najtoplji način otvori ovogodišnje regionalne Susrete pozorišta/ kazališta u Brčko Distriktu BiH.

Više je razloga za to; tekst se uklapa u ovogodišnji koncept Susreta na temu socijalne nesocijalizacije najvećeg broja ljudi i porodica u našem društvu, koji su nakon rata i porača zvanog tranzicija, ostali na margini društvenih zbivanja, i to na način da prvo budu zanemareni, pa zatim odbačeni i zaboravljeni i na koncu, prepušteni sami sebi nalikuju bolesnoj biljci koja se suši jer nema za nju više na ovom svijetu zemlje, vode, sunca ni zraka. Da toplina tuge i samoironije bude zaokružena doprinosi činjenica da glavni junaci drame Majka i Sin, nemogu niti sami sebi pomoći da opstanu i prezive u današnjem modernom svijetu gdje je sve interes, novac, moć i kapital, niti dozvoljavaju da im se pomogne. To je posebna vrsta lične i kolektivne autodestrukcije kao neoborivi znak ili putokaz na putu nestanka jednog društva, jednih starih sociodruštvenih vrijednosti koje su jednostavno zbrisane

sa lica zemlje pred ofanzivnim naletom globalizacije, tranzicije, tržišta i društva bez emocija.

“To je komad o ženi koja je u pokušaju da potisne vlastite mračne tajne nasilno sagradila jedan sociopatski mikrosvijet u kojem nema mjesta za druge. Taj autoviktimizirajući okvir je zapravo izravna referenca na našu postratnu zbilju u kojoj Žrtva u nemogućnosti da dobije emotivnu i pravnu satisfakciju za zlo koje joj se dogodilo inzistira na neprerađenoj traumi i postaje presudan moralni arbitar u društvenim procesima, čijim uslugama vješto manipuliraju domaće političke elite, promovirajući ih u „ključne graditelje bolje budućnosti”, napisao je Dragan Komadina, autor teksta koji je prve festivalske večeri 35. Susreta BiH pozorišta/ kazališta u brčanskom Domu kulture naišao na topao prijem kod publike i pozorišne kritike.

Nakon igranja predstave pod moderiranjem Dževdeta Tuzlića, urednika kulturnog programa BHT održan je zapažen Okrugli sto u foajeu Doma kulture Brčko.

Lajla Kaićkija, rediteljica predstave "Ravna ploča":

"Nakon višegodišnje uspješne saradnje sa Draganom Komadinom, ja sam ga pitala da li ima nešto novo ili da napiše novi tekst za našu pozorišnu kuću, on je rekao da ima tekst RAVNA PLOČA, a ja sam insistirala da ništa ne čeka, da odmah pošalje tekst, naravno ukoliko to ima potencijala. Ravna ploča je već bila negdje oko 70 posto ispisana i uz neke moje upute, on je doradio tekst za vrlo kratko vrijeme i mi smo bili oduševljeni njime. Mislim da je zaista danas piscima potrebljano da ih se potakne od strane reditelja i rediteljica, da bude jasno i javno iskazan taj stav o podršci pisca. Ja, ustvari, vjerujem da mnogi dramski pisci imaju svoje tekstove u ladicama i da možda iz raznoraznih razloga ne žele još to da podijele sa javnošću jer se boje reakcija. Ja mislim da ih treba poticati jer je to vrlo važno, kako za bosanskohercegovačku dramsku književnost, tako i za festivale..."

Nikola Šimić Tonin, pisac i novinar:

"Dugo nisam slušao predstavu na ikavici i malo je znano da taj dio Hercegovine ili južni dio BiH, govori ikavicu i veći dio srednje Bosne i prije, pa i danas. Ne vrijede i džaba dođu sve škole, akademije glume, ako se u ulozi glumca ne vidi duša. Večeras je se vidjelo toliko duše u svakoj od uloga da se vidi da je stvarno doživljeno to što se glumi. Tako da nakon ove predstave ostaje jedna i težina. Nisam dugo vremena gledao težu predstavu. I taj humor koji je dolazi, dolazio je s nekim grčem što je još dodavalo posebnost tome i ostaje pamtljivo."

Boris Marić, pjesnik:

"Mogu reći da je predstava nadmašila moja očekivanja, pogotovo što sam imao neka predznanja o samom tekstu. Počevši od scenografije, preko kostimografije, do samih glumaca i same radnje na način kako se odvijala. Predstava me je podsjetila na događaj iz djetinjstva, iz devedesetih godina, kada sam ja još bilo klinac. I mi smo imali u komšiluku jednog fotografa koji je imao hendikep sa donjim ekstremitetima, nogama i bolesnu staru majku. I kao što je neko maloprije pomenuo, nisu ovakve tragične priče vezane samo za sela i ruralni proctor gdje žive ili izumiru i nestaju ljudi, porodice i cijela manja mjesta, tog danas imamo i u zgradama i soliterima, dakle gradovima, urbanim sredinama, što je i ovdje slučaj. Mogu iz ličnog iskustva da kažem da predstava prenosi život u pravom smislu te riječi, pogotovo kod nas ovdje na Balkanu, ne samo u Bosni Hercegovini. Sve čestitke!"

СУСРЕТИ ПОЗОРИШТА/КАЗАЛИШТА ПОД ЗАШТИТОМ ПУБЛИКЕ

Пише: Предраг Нешовић

*Боље је да гледамо живот у позоришту,
него позориште у животу.
Бранислав Нушић*

Синоћ су у Дому културе у Брчком, отворени 35-ти Сусрети позоришта/казалишта Брчко дистрикта ћ 2018, један, по много чему посебан фестивал. Тридесет пети Фестивал почeo је синоћ представом „Равна плоча“ према комаду аутора Драгана Комадине, у режији Лajле Каикчије а у извођењу Босанског народног позоришта из Зенице. Пре почетка представе публика је присуствовала у Градској ликовној галерији отварању својеврсне позоришно/казалишне документарне излобе из четити сегмента:

- Савремени и свевремени Душан Ковачевић на Сусретима позоришта/казалишта
- Четири и пол деценије театрске чаролије у Брчком
- Вијек јужнословенске драмске хероине Марије Црнобори
- Мајстор глумачког заната Реихан Демирцић.

У осам новембарских дана, од 15. до 23. новембра, публици је омогућено да прати и вреднује представе из Зенице, Тузле, Сарајева, Београда, Сомбора, Загреба и Бања Луке. Настало енергијом неколицине

ентузијаста, давне 1974. године окупљајући уметнике са простора некадашње Југославије и потврђујући да култура и уметност граде мостове разумевања и зближавања међу људима. Прекинут је баш у тренутку када се идеја заједништва у којој смо живели распада. Обновљен је с циљем да управо истиче ту идеју о заједничком културном простору, без обзира на трагичне догађаје кроз које смо прошли и на најбољи начин показује да култура може оно што не успева политици. Управо на тој идеји траје већ 35 године. Јер како каже песник, време је мајсторско решето. Пречистиће оно ове ствари а неизвесна је судбина само онима којима позориште није судбина. Оно је целина наших емоција пред делима, израз наших осећања и пре свега, нашег имагинарног. Али то имагинарно мора бити усмерено вредностима. Позориште нам управо помаже да научимо велику тајну разликовања вредности, да прозремо суштину судбоносне људске драме, коју Алберт Ками види у непојмљивом броју суочавања и дијалога, изоштрањују чула за моралне и етичке проблеме и супротстављању свим покушајима њиховог замућивања.

Позориште има функцију да пробуди и мобилизује нашу критичку свест, односно, да развија нашу рефлексију о реалном свету.

Грчка Атина је у давна времена легитимност своје моћи изводила из својих компетенција које су биле огромне. Овај фестивал ту легитимност изводи из бриге о најбољим остварењима, добром коришћењу тема, поштовању аудиторија, стилу, капацитетима да се одговори на изазове времена, убеђењима и храбrosti. Хелдерлин је говорио „живети то је бранити једну форму“. Управо то издава овај фестивал. Пре-често се данас не прави разлика између наше природне жеље да се изразимо и умешности егзибиције. Препуштамо се схватању да је све што саопштавамо ослобођено обавезе да нешто значи. Незнање је по-жељно таман толико колико и знање. Духовност по-стаје мање промишљена, идеје ограниченије, ставови површнији, а осећања непристојнија. Модерно доба у којем живимо или оно што називамо модерношћу каже да нема дефинисаних улога, нема сценарија, или и да нема ограничења, граница, осим оних нашег не-знања. Из тих разлога је позориште опстало до данас и даље ће опостајавати без обзира на све проблеме, јер ће људи увек имати потребу да некоме нешто ка-жу преко игре која је у овом случају позоришна.

Позориште данашњег не баш весelog времена че-сто се одлучује или да са необавезним комедијама побегне од тог времена или да у тзв. театру грубости наслика то време у још страшнијим тоновима. Рекли бисмо: никакве вајде ни од бега ни од црнила, јер чо-век још од врло старих времена у позоришту заправо жели да нађе прочишћење од зла које сам у себи носи и од мука које му наносе други. Позоришно речено, у тренутку када схвата како ствари стоје, Хамлет из-говара чувену реченицу: „Ово време је искочило из зглоба“. Свет којег не разумемо као да је постао нао-пак и обљутавео.

У књизи „Како истаје позоришна представа“ чешки писац Карел Чапек објашњава да је потребно ужасно много труда и времена како би настало позориште, толико да је велико чудо када се позоришна предста-ва уопште и додги. Ако у ширем смислу посматрамо ову Чапекову мисао, онда морамо знати да је заправо тренутак позоришног фестиваља један велики труд који морамо учинити да би били заједно публика и представа. Бар на два сата. Овај важан сусрет који се дешава у оквиру овог Фестивала у Брчком је оно што је за тај сусрет највредније.

Ако овај наш фестивалом већ тридесет и пет година истрајно трага за каквом истином, онда смо на добром путу да се и наша оставштина за будућ-ност угради у темеље једног бољег, праведнијег и срећнијег света. Овогодишња потрага за представа-ма достојним традиције овог Фестивала, као и укуса и искуства ове публике, није била лака, баш у време-ну у којем су људске и естетске вредности за које се

овај фестивал залаже толико нападнуте. Очекујемо да ће нас фестивалске представе и ове године водити танком линијом између смеха и бола, комедије и тра-гедије, да ће дотаћи наше суграђане, најболу публи-ку на свету, и задовољити високе стандарде захтевне брчанске позоришне публике. Изабране су представе које су релевантне за позоришни живот и које од публике захтевају активан, а не само посматрачки од-нос.

Ова публика верује у позориште и верује позо-ришту. Она је показала колико воли свој фестивал и доказала свој слободарски дух. Без овакве публике фестивала не би било. С друге стране, мењале су се власти, али ниједна од њих није покушавала да фе-стивал уподоби са сопственим политикама, већ су се трудиле да га сачувају као драгоценост и препознатљивост овог града. Фестивал је остао изван сваке политике и нема теме о којој се на њему не сме го-ворити. Не може позориште да измени друштво, али може да има мисију разумевања, које недостаје данас свету. То је објашњење за његово трајање. Нема друге тајне.

У холу, сваке вечери, после извођења представе се организују разговори о представи, који су конципирани тако да за *округлим столом*, буду присутни сви актери представе, селектор и водитељ и свако од њих, из свог угла покреће битна питања о самој представи. Те разговоре сваке вечери прати велики број интере-сената, како публике тако и позоришних посленика из региона. Велики број младих и занимљиви округ-ли столови чине јединствени пример догађања на Фестивалу.

На крају, верујемо да ће овогодишњи 35-ти Сусрети позоришта/казалишта у сваком случају бити искрени сусрет публике у сали и глумца на позорници, од чега ће надамо се једни имати истинске користи, а други ће заслужити похвале вредне труда.

И на крају нешто сасвим лично. Желим *Сусретима...* много успеха, публици да ужива у представама и да се и даље бори за свој и наш фестивал!

MEDIJSKI SPONZORI:

VAŽNIJI TELEFONI U BRČKOM

Dom kulture	216-511, 233-820, 212-803	Umjetnička galerija	211-738
Omladinski centar Brčko	218-524	Autobuska stanica	360-125
Vlada Brčko distrikta	216-011, 216-093	Željeznička stanica	360-116, 360-118
Redakcija Biltena Susreta	216-775, 211-738	Hotel "Grand Posavina"	220-111
Biblioteka / Knjižnica	212-709	Hotel "Jelena"	232-850, 217-079
Dom zdravlja	217-422	Hotel "Evropa"	301-244, 301-386
Policija Distrikta	122, 216-855	Hotel "Park"	211-051
Hitna pomoć	124, 215-001	Motel "Antunović"	216-031
Vatrogasci	123	Motel "Vila Cicibela"	231 810
Tačno / točno vrijeme	125	PTT Brčko - informacije	1185
Telegraf	1202	Taksi	211-740

REDAKCIJA BILTEA 35. SUSRETA POZORIŠTA / KAZALIŠTA BIH

Glavni i odgovorni urednik: Jakov Amidžić;

Urednik: Almir Zalihić; Tehnički urednik: Igor Jeremić

Članovi redakcije: Dejana Krstić, Sanita Jerković-Ibrahimović, Alma Kajević, Dušan Radovanović, Samir Tukulj, Miljana Đurđević, Željko Lazarević, Mladen Bičanić, Dževida Hukičević, Predrag Nešović, Ivana Pirić, Danijela Regoje, Dževdet Tuzlić, Suvad Alagić, dr.sc. Srdjan Vukadinović, Slobodanka Ristanić;

Fotograf: Dejan Đurković;

Izdavač: Vlada Brčko distrikta BiH – Odjel/ Odjeljenje za privredni razvoj, sport i kulturu;

Za izdavača: Pero Gudeljević

Štampa: "Gama" Brčko; Tiraž: 1000 primjeraka

RAVNA PLOČA

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Dragan Komadina*

reditelj *Lajla Kaikčija*

Bosansko narodno pozorište

Zenica, BiH

POSLEDNJA LJUBAV HASANA KAIMIJE

autor *Derviš Sušić*

reditelj *Goran Damjanac*

Narodno pozorište

Tuzla, BiH

KAD BI SOMBOR BIO HOLIVUD

inspirisano tekstrom *Radoslava Dorića*

autor *Kokan Mladenović*

reditelj *Kokan Mladenović*

Narodno pozorište

Sombor, Srbija

GOVORI GLASNIJE!

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Bobo Jelčić*

reditelj *Bobo Jelčić*

Satirično kazalište Kerempuh,

Zagreb, Hrvatska

NIČIJI SIN

autor *Mate Matišić*

reditelj *Marko Misirača*

Beogradsko dramsko pozorište,

Beograd, Srbija

NAŠI DANI

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Željko Stjepanović*

reditelj *Jug Radivojević*

Narodno pozorište RS,

Banja Luka, BiH

JEDVANOSIMSOBOAKALOMISTOBO

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autori *Nejra Babić i Aleš Kurt*

reditelj *Aleš Kurt*

Sarajevski ratni teatar,

Sarajevo, BiH

OSAMA - KASABA U NJUJORKU

(PRAIZVEDBA BH. AUTORA)

autor *Vladimir Kezmanović*

reditelj *Darko Bajić*

Zvezdara teatar,

Beograd, Srbija

KONCERT U ČAST POBJEDNIKA Jovan Kolundžija sa pratnjom

15. XI

РАВНА ПЛОЧА

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

аутор Драган Комадина

редитељ Лайла Каикчија

Босанско народно позориште

Зеница, БиХ

16. XI

ПОСЛЕДЊА ЉУБАВ ХАСАНА КАИМИЈЕ

аутор Дервиш Сушић

редитељ Горан Дамјанац

Народно позориште

Тузла, БиХ

17. XI

КАД БИ СОМБОР БИО ХОЛИВУД

инспирисано текстом Радослава Дорића

аутор Кокан Младеновић

редитељ Кокан Младеновић

Народно позориште

Сомбор, Србија

18. XI

ГОВОРИ ГЛАСНИЈЕ!

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

аутор Бобо Јелчић

редитељ Бобо Јелчић

Сатирично казалиште Керемпух,

Загреб, Хрватска

19. XI

НИЧИЈИ СИН

аутор Мате Матишић

редитељ Марко Мисирача

Београдско драмско позориште,

Београд, Србија

20. XI

НАШИ ДАНИ

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

аутор Жељко Стјепановић

редитељ Југ Радивојевић

Народно позориште РС,

Банја Лука, БиХ

21. XI

ЈЕДВАНОСИМСОБОАКАЛОМИСТОБО

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

аутори Нејра Бабић и Алекс Курт

редитељ Алекс Курт

Сарајевски ратни театар,

Сарајево, БиХ

22. XI

ОСАМА - КАСАБА У ЊУЈОРКУ

(ПРАИЗВЕДБА БХ. АУТОРА)

аутор Владимир Кецмановић

редитељ Дарко Бајић

Зvezdara teatar,

Београд, Србија

23. XI

КОНЦЕРТ У ЧАСТ ПОБЈЕДНИКА Јован Колунџија са пратњом